

ХУЛОСАИ

шурои диссертатсионии 6D.KOA-067-и назди
Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии АМИТ
барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ

Парвандаи аттестатсионии № _____

Қарори шурои диссертатсионӣ аз 28.05.2024, №20

Барои сазовор донишдони Самиева Нисо Шарбатова, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ.

Диссертатсияи Самиева Нисо Шарбатова дар мавзӯи «Поэтикаи ашъори шоири мардумӣ Саид Холзода» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.01.00 – Адабиётшиносӣ (10.01.09 – Фолклоршиносӣ) дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-067-и назди Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 21; фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми декабри соли 2022, таҳти №308/шд) аз 28-уми феввали соли 2024, суратмаҷлиси №9 ба ҳимоя қабул гардидааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Самиева Нисо Шарбатова 19-уми декабри соли 1977 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Соли 2001 факултети филологияи тоҷики Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро бо ихтисоси муаллими забон ва адабиёт хатм кардааст. Аз соли 2013 то ба ҳол дар Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни ба ҳайси ассистенти кафедраи назария ва таърихи адабиёти Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни фаъолият дорад. Аз соли 2016 ба ҳайси унвонҷӯи

кафедраи назария ва таърихи адабиёти Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ ба кори илмӣ машғул аст.

Диссертатсия дар кафедраи назария ва таърихи адабиёти Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ: доктори илмҳои филологӣ, дотсент, мудири кафедраи методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ - Саъдӣ Қосимӣ.

Муқарризони расмӣ: Давлатбеков Лоло – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи назария ва таърихи адабиёти Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода ва Аминов Абдуфаттоҳ Ҳакимович – номзади илмҳои филологӣ, директори Муассисаи давлатии “Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилот”-и Вазорати фарҳанги ҶТ тақризи мусбат пешниҳод намудаанд.

Муассисаи пешбар: Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав» дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби раиси ҷаласа - номзади илмҳои филологӣ, мудири кафедраи адабиёти тоҷик Аҳмадов С.Г., эксперт – доктори илмҳои филологӣ, профессор Икромов И., котиби илмӣ ҷаласа – номзади илмҳои филологӣ, саромӯзгори кафедраи адабиёти тоҷик Маҳмадалиева М. Р. имзо гардида, бо имзою муҳри ректори муассиса, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Қурбонзода М. Р. тасдиқ шудааст, қайд намудааст, ки диссертатсияи номзадии Самиева Нисо Шарбатовна дар мавзӯи «Поэтикаи ашъори шоири мардумӣ Саид Холзода» ба талаботи бандҳои 31, 33, ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.01.00 – Адабиётшиносӣ (10.01.09 – Фолклоршиносӣ) сазовор мебошад.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо назардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, интихоб ва таъин гардидаанд. Интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони бевоситаи соҳаи филология буда, дар корҳои илмию таҳқиқотӣ фаъолона иштирок менамоянд ва дар ин самт асару мақолаҳои зиёде таълиф кардаанд, ки мазмуну муҳтавои онҳо ба мавзӯи диссертатсияи мазкур иртибот дорад.

Довталаби дараҷаи илмӣ доир ба мавзӯи диссертатсия 7 мақолаи илмӣ ба нашр расонидааст, ки аз ин номгӯй 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба чоп расидаанд. Маводи интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

I. Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

- [1-М]. Самиева, Н.Ш. Авзони шеърӣ Саид Холзода ва хусусиятҳои он [Матн] / Н.Ш.Самиева // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ – Душанбе, 2020 – №3 (86). – Саҳ. 192-200.
- [2-М]. Самиева, Н.Ш. Шарҳи ҳол ва роҳи эҷодии шоири халқӣ Саид Холзода [Матн] / Н.Ш.Самиева // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. – Душанбе, 2020. – №4 (87). – Саҳ. 204-208.
- [3-М]. Самиева, Н.Ш. Мактуботи манзуми Саид Холзода ва вижагиҳои он [Матн] / Н.Ш.Самиева // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. – Душанбе, 2021. – №4 (93). –Саҳ. 220-223.
- [4-М]. Самиева, Н.Ш. Нақши санъати талмеҳ дар ашъори Саид Холзода [Матн] / Н.Ш.Самиева // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. – Душанбе, 2021. – №6 (95). – Саҳ. 171-174.

[5-М]. Саидов С., Самиева, Н.Ш. Забон ва сабки баёни Саид Холзода [Матн] / С. Саидов, Н.Ш.Самиева // Гузоришҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (Маҷаллаи илмӣ). – Душанбе, 2022. –№2 (081). – Саҳ.184-200.

II.Мақолаҳои муаллиф дар маҷмуаҳо ва нашрияҳои дигари илмӣ:

[6-М]. Самиева, Н.Ш. Қофия ва радиф дар ашъори Саид Холзода [Матн] / Н.Ш.Самиева // Чустуҷӯҳои илмӣ (Маводи конференсияи илмию амалии ҷумҳуриявӣ бахшида ба гиromидошти Рӯзи Рӯдакӣ ва Мавлоно Чалолиддини Балхӣ). – Душанбе, 2023. -№2. - Саҳ.180-186

[7-М]. Самиева, Н.Ш. Тасвири баҳору Наврӯз дар эҷодиёти Саид Холзода [Матн] / Н.Ш.Самиева // Маҷмуаи мақолаҳои конференсияи ҷумҳуриявӣ зери унвони «Пешвои миллат-Пешвои Наврӯз» бахшида ба ҷашни Наврӯзи байналмилалӣ. – Душанбе, 2024. –Саҳ. 308-312.

Ба автореферати диссертатсия аз муассиса ва муҳаққиқони зерин тақризи ба шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

1. Тақризи Нуров Н.Н. – доктори илмҳои филологӣ, профессор, директори Институти илмӣ-тадқиқотии илмҳои ҷомеашиносии МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров” мусбат буда, дар он қайд шудааст, ки автореферати диссертатсияи Самиева Нисо Шарбатовна ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионӣ ҷавобгӯ мебошад. Дар тақризи аз ҷумла таъкид шудааст, ки “Таҳқиқоти Н.Самиева дар шинохти аҳволу осори Саид Холзода ва поэтикаи ашъори ӯ иқдоми нахустин мебошад”, ки тавассути он эҷодиёти шоир дар сатҳи зарурӣ ба аҳли илму адаб муаррифӣ карда мешавад. Муқарриз қайд мекунад, ки дар баробари муваффақиятҳо дар матни автореферати Самиева Н. баъзе камбудихо низ дида мешавад:

1. Дар муқаддимаи диссертатсия аҳаммияти назарӣ ва амалии таҳқиқ ба таври умумӣ тавзеҳ дода шудааст, ки онро бояд мушаххастар

намуд.

2. Фасли чоруми боби дуҷуми диссертатсия (Қофия ва радиф дар ашъори шоир) ба боби сеюм гузаронида шавад, беҳтар аст.

3. Дар матни автореферат, баъзан хатоҳои имлоӣ ва техникӣ ба назар мерасанд, ки онҳоро ислоҳ кардан лозим аст.

Диссертатсияи Н.Самиева “Поэтикаи ашъори шоири мардумӣ Саид Холзода” таҳқиқоти комилу баанҷомрасида буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.01.00 – Адабиётшиносӣ (10.01.09 – Фолклоршиносӣ) мебошад.

2. **Тақризи** Додихудоев Р.М. - номзади илмҳои филологӣ, мудири кафедраи забони тоҷикӣ ва ҳуҷҷатнигории Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мусбат буда, дар он автореферат ва диссертатсияи Самиева Нисо Шарбатова пажӯҳиши тоза ва анҷомёфта маънидод гардида, дар баробари зикри дастовардҳои доғалаби дараҷаи илмӣ чунин эродҳо пешниҳод шудаанд:

1. Дар муқаддимаи диссертатсия аҳаммияти назарӣ ва амалии таҳқиқ ба таври умумӣ тавзеҳ дода шудааст, ки онҳоро бояд мушаххастар намуд.

2. Фасли чоруми боби дуҷуми диссертатсия (Қофия ва радиф дар ашъори шоир) ба боби сеюм гузаронида шавад, беҳтар аст.

3. Дар матни автореферат, баъзан хатоҳои имлоӣ ва техникӣ ба назар мерасанд, ки онҳоро ислоҳ кардан лозим аст.

3. **Тақризи** Шамшоди Ҷ. – дотсенти кафедраи адабиёти тоҷикии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ низ мусбат буда, танҳо як эрод дорад:

Сарфи назар аз арзиши баланди илмиву амалӣ дар автореферат баъзе норасоиҳо, ба монанди ҷо-ҷо ғалатҳои техникуву имлоӣ ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо сифати корро беҳтар мегардонад.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки аз тарафи доғалаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

- унвонҷӯ Самиева Нисо бори аввал дар илми филологияи тоҷик ба таҳқиқи поэтикаи ашъори шоири мардумӣ Саид Холзода пардохта, рисолаи арзишмандро дар бахши фолклоршиносӣ **анҷом додааст**;

- таҳқиқи диссертатсионӣ дар асоси матни “Куллиёти ашъор”-и Саид Холзода (нашри соли 2013) ва нашрҳои мухталифи ашъори шоир, ки дар солҳои гуногун ба чоп расидаанд, сурат гирифта, эҷодиёти ин шоири мардумӣ дар пояи назария ва равишҳои таҳқиқии муосир **коркард шудааст**;

- таркиби “Куллиёти ашъори”-и Саид Холзодаро аз 9 шеър (190 байт), 8 достон (4870 байт), 12 манзума (596 байт), номаҳо (109 байт), 23 суруд (331 байт), 5 маснавӣ (57 байт), 4 ғазал (30 байт), 64 рубоӣ (256 байт), 1 фард (1 байт) фолклор муқаррар сохта, теъдоди дақиқи анвои шеърӣ мероси бозмондаи шоирро вобаста ба замон, муҳити эҷодӣ ва иртиботи он бо фолклор **таҳқиқ ва таъин кардааст**;

- мақоми жанри достон дар эҷодиёти шоир ва вежагиҳои адабию ҳунарии достонҳои ӯ, инчунин, ҷойгоҳи навъҳои қофия ва радиф, шеваҳои истифода ва ҳунари адабии шоир, қорбасти саноеи адабӣ ва нақши онҳо дар фароҳам омадани сабки адабии шоир **таҳқиқу баррасӣ ёфтаанд**.

Арзиши назариявӣ таҳқиқ дар самти омӯзиши аҳволу осори шоирони мардумии асри XX, аз ҷумла Саид Холзода, дар таъини вежагиҳои ҳунари, омӯзиши фарогири ҷанбаҳои сохтору муҳтаво, анвои адабӣ, сабку забони ашъори шоир, таъсирпазирии онҳо аз адабиёти хаттӣ ва гуфторӣ С. Холзода метавонад нақши муҳим дошта бошад.

Таҳлилҳои анҷомёфта, аз лиҳози фолклоршиносӣ, баррасиҳои мухтассоти ғоявӣ ва муҳтавоии ашъори шоир ва натиҷаҳои бадастомада аз омӯзиши мавзӯ дар таъини масъалаҳои поэтикаи ашъори С. Холзода, ки дар миёни ашъори бозмондаи мардумии тоҷик, ки дар асри XX ҷойгоҳи вижа дорад, бармало буда, дар муаррифӣ ва таҳқиқи ин бахши назми мардумӣ дар замони мо низ муҳим арзёбӣ мешавад. Натиҷаҳои дар заминаи баҳсҳои

чудогонаи рисола ба даст омада ва равишҳои таҳқиқии диссертантро дар таҳқиқоти ҳамгун низ метавон ба кор гирифт.

Арзиши амалии диссертатсия аз он иборат аст, ки маводи дар рисола чамъовардашуда ва натиҷаҳои таҳқиқро ҳангоми навиштани мақола, таълифи рисолаҳои илмӣ оид ба назми гуфтории тоҷик, аҳволу осори шоирони мардумӣ ва иртиботи адабиёти гуфторӣ бо адабиёти навишторӣ, инчунин, таълиф ва мураттаб намудани китобҳои дарсию васоити таълимӣ дар донишгоҳу донишқадаҳо, мактабҳои миёна, омода кардани лексияҳо аз ҷанми фолклор, курс ва семинарҳои махсус дар мактабҳои олӣ метавон истифода кард.

Дар чараёни таҳлилу баррасии мавзӯ аз афкори назарӣ ва таҷрибаи илмии донишмандону коршиносони ватанӣ, аз ҷумла А. Н. Болдирев, Я. И. Налский, М. Турсунзода, А. Деҳотӣ, Л. Бузургзода, Ш. Ҳусейнзода, В. Асрорӣ, Р. Амонов, Б. Тилавов, А. Суфиев, Б. Шермуҳаммадов, Р. Раҳмонӣ, С. Қосимӣ ва дигарон истифода шуда, дастовардҳои илмии онҳо ҳамчун заминаҳои назарии таҳқиқ ба кор рафтаанд.

Дар диссертатсия бо назардошти ашъори шоири мардумӣ Саид Холзода ва муқаррар кардани масъалаҳои поэтикии ашъори шоир ва вобаста ба масъалагузориҳои мушаххас аз равишҳои муқоисавӣ-таърихӣ, таҳлилий ва муқоисавӣ, дастовардҳои ҷадиди фолклоршиносии муосири тоҷик ва ҷаҳон истифода шудааст.

Аҳаммияти натиҷаҳои бадастовардаи довталаб барои дарёфти дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ мешавад, ки аз мабоҳиси чудогонаи рисола, натиҷаҳои бадастомада ва равишҳои таҳқиқии ба коргирифтаи муаллиф дар раванди ҷустуҷӯҳо ва пажӯҳишҳо дар самти мушаххас кардани ашъори шоир ва хусусиятҳои ашъори шоирони мардумӣ дар сари XX метавон истифода бурд. Маводи диссертатсия ва хулосаҳои онро зимни навиштани мақолаҳо ва таълифу таҳқиқи илмӣ оид ба масъалаҳои камомӯхтаи адабиёти гуфтории асри гузашта, ҳангоми баррасии масъалаҳои алоқаманд ба адабиёти гуфторӣ мавриди

истифода қарор додан мумкин аст.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки дар таҳқиқи диссертационӣ аз концепсияҳои илмӣ ва назарии фолклоршиносони хориҷию ватанӣ истифода шудаанд. Дар маҷмӯъ, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, коркарди натиҷаҳои таҳқиқ, ҳаҷми интишорот ва интиҳоби методҳои таҳқиқ бармеояд, ки он ба талаботи навиштани рисолаҳои илмӣ мутобиқат мекунад. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқи назарӣ пешниҳод гардидаанд.

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмиро сатҳи дарки масъалаҳои дар диссертация баррасишуда, натиҷаҳо ва хулосаҳои асосии кор, муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшуда ва мустақил ифода шудани мулоҳизаҳои шахсии ӯ нисбат ба мавзӯи таҳқиқ таъйид мекунанд.

Тарҳ, баррасӣ ва қарорди таҳлили мавзӯи диссертационӣ маҳсули ҷустуҷӯ ва фаъолияти илмии муаллиф мебошад. Саҳми фардии муаллиф дар гирдоварӣ ва таҳқиқи маводи зиёди илмию адабӣ доир ба зиндагӣ ва ашъори шоири мардумӣ Саид Холзода ва дар ин замина бо далоили муътамад муайян намудани ҷойгоҳ ва мақоми ӯ дар адабиёти гуфтори муосири тоҷик мушаххас мешавад.

Муаллиф дар таҳияи равиши илмии баррасии масъалаҳо, пешниҳоди усулҳо, таҳқиқи зиндагиномаи шоир дар робита бо муҳимтарин воқеаву ҳодисаҳои замон ва таъсири фолклор ба эҷодиёти ӯ, баррасии масоили марбут ба сохторшиносӣ ва анвои шеърӣ ашъори шоир, пажӯҳиши авзони ашъори шоир, шеваҳои истифода аз қофияву радиф, корбасти санъатҳои лафзӣ маънавии адабӣ ва муқаррар кардани сабки адабии ӯ, ба низом даровардан ва ҷамъбаст кардани натиҷаҳои бадастомада, пешниҳоди маълумот ва фароҳам сохтани замина барои таҳқиқоти баъдӣ, интиҳоби мавод ва интишори натиҷаҳои таҳқиқ фаъолна иштирок кардааст.

Диссертатсияи Самиева Нисо Шарбатовна бо шиносномаи ихтисоси илмии 10.01.00 – Адабиётшиносӣ (10.01.09. – Фолклоршиносӣ) мувофиқат мекунад.

Дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-067-и назди Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон аз 28 майи соли 2024 дар бораи сазовор дониستاني Самиева Нисо Шарбатовна ба дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ қарор қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ аз 15 нафар аъзои шуро 12 нафар (фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 декабри соли 2022, №308/шд), аз ҷумла, 4 нафар доктори илм аз рӯи ихтисоси 10.01.00 - Адабиётшиносӣ (10.01.09 –Фолклоршиносӣ) иштирок доштанд.

Аз 15 нафар аъзои шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта овоз доданд: тарафдор 12 нафар, муқобил – нест, бетараф – нест, бюллетенҳои безътибор – нест.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои филологӣ, профессор

Шарифзода Ф.Х.

Котиби илмии шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои филологӣ, профессор

Юсуфов У. А.

28.05.2024